

Nr 250.

Af herrar **Persson** i Norrköping och **Larsson** i Västerås, om
skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådan planläggning af statens och kommunernas arbeten, att periodisk arbetslöshet motarbetas m. m.

I statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 17 november 1911 uttalar chefen för civildepartementet, att »af de många sociala spörsmål, som det svenska näringslivets snabba utveckling under de senaste åren väckt till lif, är arbetslöshetsfrågan ägnad att påkalla särskild uppmärksamhet». Den betydelsefulla frågan har också under de senare åren upprepade gånger varit framförd till statsmakternas uppmärksamhet, och den kommer att alltjämt framföras, intill dess att samhället, så långt dess förmåga sträcker sig, fyllt sin plikt genom att förebygga oförskyld arbetslöshet.

Vid arbetslöshetsräkningen år 1909 anmälde sig som bekant öfver 20,000 arbetslösa, genom hvars arbetslöshet ej mindre än 1,463,483 arbetsdagar under det året förlorats. Nära nog liknande resultat i hvad gällde förlorade arbetsdagar visade räkningen året därpå. Enär med rätt stor visshet kan antagas, att knappt hälften af de verkligen arbetslösa anmälde sig vid de nämnda räkningarna, torde utan öfverdrift kunna antagas, att i rundt tal 5 miljoner arbetsdagar blott under dessa tvenne år gingo förlorade genom ofrivillig arbetslöshet.

Väl veta vi, att med nuvarande samhällsordning arbetslösheten är omöjlig att afskaffa, men den kan dock äfven nu till viss grad förebyggas och mildras. För detta finnas hufvudsakligen tre medel: allmän och välordnad arbetsförmedling, arbetslöshetsförsäkring och anskaffning af arbete genom det allmännas försorg.

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 4 saml. 97 häft. (Nr 250—251.)

Arbetsförmedlingen har sedan några år vunnit insteg i vårt land och synes befinna sig i en löftesrik utveckling, och det är att önska, att denna utveckling må blifva än kraftigare samt att en hela landet omfattande, opartiskt ledd arbetsförmedling alltmera blir en verklighet.

Hvad *arbetslöshetsförsäkring* beträffar, så bör denna oerhördt viktiga fråga snarast möjligt föras fram till sin lösning, och vi uttala vårt hopp om att de statistiska undersökningar angående arbetslösheten, som för närvarande pågå, må med all ifver fortsätta och utvidgas, äfvensom att den utredning som Kungl. Maj:t enligt statsrådsprotokollet af den 17 november 1911 igångsatt angående arbetslöshetsförsäkring med omsorg och skyndsamhet företages, så att de förslag, hvartill utredningen gifver anledning, snarast kunna föreläggas Riksdagen till pröfning.

Samtidigt som denna utredning pågår torde det emellertid vara af synnerlig vikt, att utredning företages äfven angående det tredje medlet för arbetslöshetens bekämpande, nämligen hurusom vid arbetslöshetstider genom det allmännas försorg i största möjliga utsträckning *arbete kan anskaffas åt de arbetslösa*.

I vårt land ha icke vidtagits några planmässigt ordnade åtgärder i syfte att ordna det allmännas arbete så, att därigenom under kristider och arbetslöshetsperioder kan beredas sysselsättning åt oförskyllt arbetslösa arbetare. Och dock torde det vara obestridligt, att staten och kommunerna dels ha skyldighet härtill och dels ej oväsentliga fördelar däraf. Ej heller torde det kunna bestridas, att staten och kommunerna ha stora möjligheter att inverka på dessa förhållanden. De offentliga arbetena, allt hvad stat och kommuner dels själfva utföra på olika områden och dels låta utföra och beställa, intaga ett så pass betydande rum i landets arbetsmarknad, att det ingalunda saknar betydelse, utan det inverkar tvärtom i hög grad på denna marknad, hur staten och kommunerna leda sina arbeten. Om möjligheterna från det allmännas sida härutinnan utnyttjas med klokhets och förutseende, kunna därigenom de förluster i stor utsträckning undvikas, hvilka samhället lider därigenom att många medborgares arbetskraft lämnas obegagnad under kortare eller längre arbetslöshetsperioder.

Då man ju af erfarenhet vet, att det ekonomiska lifvet företer en böljegång med omväxlande goda och dåliga tider samt att tillgången på arbetare under goda ofta är knapp, medan arbetslösheten under dåliga ständigt växer, så bör man naturligtvis inrätta statens och kommunernas hushållning därefter. I goda tider, då prisen på allting drifvas upp, bör

det allmänna, utan att därför åsidosätta hvad som är alldeles nödvändigt att utföra, i görligaste mån begränsa sådana företag, som lägga beslag på talrika arbetskrafter, men när man ser nedgången börja, den forcerade privata företagsamheten mattas och arbetslösheten inträder, då är tiden att igångsätta stora offentliga företag, som under föregående tid planerats. Utan särskilda kostnader bör samhället, genom att dess arbeten och beställningar sålunda utföras med vaken blick för arbetsmarknadens växlingar, kunna i viss mån förebygga och lindra arbetslöshetens fasor.

Det torde vara klart att med detta ej afses s. k. nödhjulsarbeten, hvilka aldrig kunna ordnas fullt rationellt och därför alltid blifva nödfallsutvägar. Nej, normalt på förhand beräknade och planerade arbeten, där det betalas vanliga löner. Det ligger nämligen i samhällets intresse, att lefnadsstandarden för arbetarna i nedgångstider icke sjunker — genom dess sjunkande minskas ännu mer köpkraften hos den stora massan — och att spekulera i låga löner är för samhället själft oklokt och det allmänna ovärdigt.

Vid tvenne föregående riksdagar ha motioner förelagts Riksdagen, hvari hemställts om Kungl. Maj:ts utredning på hvad sätt statens och kommunernas arbeten må kunna utföras enligt sådan planläggning, att arbete kan beredas största möjliga antal arbetare under tider och perioder, då den privata företagsamheten inskränkes och till följd däraf större arbetslöshet uppstår. Vid båda tillfällena har Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott tillstyrkt och Andra kammaren har bifallit motionen. Första kammaren har däremot för sin del afslagit Andra kammarens beslut båda gångerna, hvilket förefaller så mycket mera egendomligt som denna kammare själf vid ett föregående tillfälle framhållit som ett viktigt medel att bekämpa arbetslösheten, att man »såvidt möjligt bör söka genom planmässigare bedrivande af statens och kommunernas arbeten reglera arbetstillgången i riket».

De skäl för afslag, som Första kammaren anfört, vederlades enligt vår mening fullständigt af Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott i dess utlåtande nr 2 vid förra årets riksdag.

Utskottet framhöll bl. a., att erfarenheten om näringslivets nästan lagbundna böljegang och de medel, som finnas att iakttaga densamma, ger allt större möjlighet till de offentliga arbetenas organiserande i förväg med hänsyn till konjunkturerna. Särskildt underlättas detta i fråga om sådana företag, hvilka afse *arbetslöshetens* mildrande, emedan det visat

sig, att krisen gör sina verkningar bland arbetarskarorna i Sverige först cirka ett år efter det densamma utbrutit. För öfrigt varar arbetslöshetsperioden vanligen mer än ett enda år. Under dessa omständigheter bör den möjligheten icke få anses utesluten, att det allmänna förmår i tid ordna sin företagarverksamhet med beaktande häraf.

Icke heller lägga »de allmänna kris- och penningförhållandena» under depressionstider något hinder därför. Då äro prisen tvärtom lägre än eljest och diskontot, som omedelbart före krisen stått på sin höjdpunkt, lågt. Äfven af finansiella skäl vore det fördelaktigt, om det allmänna lade sin förnämsta verksamhetsperiod under tiden för en lågkonjunktur.

Utskottet framhöll vidare, att det hos olika förvaltningar torde krävas en särskild organisation för ändamålet, som bl. a. skulle söka hålla en så fullständig öfversikt som möjligt öfver hvilka större arbeten staten och kommunerna stå i begrepp att utföra under de närmaste åren. Uppgifter härom torde med lätthet kunna inhämtas af kungl. civildepartementet, under hvilket flertalet statsliga affärsföretag och de kommunala myndigheterna närmast höra. Enär det är på civilministerns föredragning lånerätt beviljas kommunerna, och upplåning i regel kräves för åsyftade företag, torde det visa sig mest praktiskt, om uti detta departement ett register upplägges öfver de offentliga arbeten af mer omfattande beskaffenhet, som skola komma till utförande.

Andra kammaren biföll förra året utan debatt eller votering den af utskottet tillstyrkta motionen. Första kammarens andra tillfälliga utskott, som sedan fick motionen till behandling, förmenade, att det tvifvelsutan vore i flera afseenden högeligen önskvärdt, »om en planläggning af allmänna arbeten med hänsyn till kommande arbetslöshetstider kunde i förväg åstadkommas i syfte att reglera arbetstillgången i riket», men efter detta sympatiuttalande anförde utskottet en del förmenta svårigheter för sakens realiserande samt slutade med att yrka afslag. Debatten i kammaren, till hvars protokoll vi hänvisa i detta fall, blef belysande nog. Från skilda partier inom kammaren uttalades sympati för motionen, som vid voteringen fick anslutning af 44 röster mot de 69, som voro för afslag.

Fastän motionen sålunda föll i kammaren, gaf dock hvad som därvid förekom hopp om mera välvillig behandling af ärendet vid kommande tillfälle. Dels detta, men framför allt nödvändigheten af snara åtgärder i motionens syfte gör, att vi nu i förhoppning om full förståelse våga återkomma.

I den motion, som vi härmed framföra, är syftet i så mätto utvidgadt från hvad som tidigare föreslagits, att vi begära Kungl. Maj:ts utredning ej blott angående reglering af de allmänna arbetena för motarbetande af den periodiska arbetslösheten utan äfven angående åtgärder mot den *mera permanenta arbetslösheten*, som uppstår genom den ständiga tillströmningen af arbetskrafter från landet och jordbruket till andra arbetsområden och som skulle vara mycket större, om ej emigrationen så starkt decimerade denna »industriella reservarmé». En reglering af de s. k. säsongarbetena utöfver den tvungna, som åstadkommes genom den *tillfälliga* brist på arbetskrafter, som understundom uppstår under själva säsongen, måste gifvetvis också ha till följd en viss ökning af de permanent arbetslösas antal, för så vidt ej flera arbetstillfällen skapas. Det arbetsfält, som i detta afseende erbjuder de ojämförligt största möjligheterna, är ett bättre tillgodogörande af de oerhörda tillgångar staten äger särskildt i de nordligare delarna af vårt land i sina stora skogar, som rätt skötta, säkert skulle ge mer än dubbelt så stor afkastning som hittills; i vidare utbyggnad af statens påbörjade vattenkraftanläggningar, som skulle kraftigt bidraga till vår industris, särskildt järnförädlingens utveckling; i de milsvida odlingsbara myrar, som torrlagda skulle ge arbete och bröd icke blott åt många öfvertaliga industriarbetare utan äfven åt de jordbrukets söner och döttrar, som nu söka sin lycka i främmande land.

Då vidare motivering för detta sist omnämnda nya yrkande ej ännu medhunnits, anhålla vi att senare till utskottet och Riksdagen få ingifva sådan.

På grund af hvad vi sålunda anført, få vi härmed vördsamt hemställa,

att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda,

dels huruvida och på hvad sätt statens och kommunernas arbeten må utföras enligt sådan planläggning, att arbete kan beredas största möjliga antal arbetare under tider och perioder, då den privata företagsamheten inskränkes och till följd däraf större arbetslöshet uppstår;

dels i hvad mån den mera permanenta arbetslösheten må kunna undanröjas genom anordnande af särskilda allmänna arbeten, afseende ett bättre

tillvaratagande af statens naturtillgångar, såsom skogar, vattenkraft, odlingsbara myrmarker m. m., samt vidtaga de åtgärder, hvartill utredningen gifver anledning och, i den mån Riksdagens medverkan kräfves, förelägga densamma förslag i ärendet.

Stockholm den 5 februari 1912.

Sven Persson.

Viktor Larsson.

Nr 251.

Af herr **Söderberg** i Stockholm, *om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af arbetsförmedling för sjöfolk m. m.*

Förlidet år framlade herr Ch. Lindley i Andra kammaren en motion, nr 190, hvori gjordes följande hemställan:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida de nu till sjömanshusen utgående s. k. hyresafgifterna kunde afskaffas,

eller ock, därest detta ej kan bifallas,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till inrättandet af en till sjömanshusen anknuten maritim arbetsförmedling,

samt utredning och förslag till en för sjöfolket afsedd arbetslöshetsförsäkringskassa.

I motiveringen påpekades bl. a., att man bland fartygsbefäl och sjöfolk sedan länge har ansett den nu utgående hyresafgiften såsom en orättvis pålaga, hvilken sedan många år har varit afskaffad i de flesta andra länder. Skall denna pålaga kvarstå, måste i ersättning härför